

РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ХАЁТИМИЗДАГИ УРНИ ВА ИМКОНИАТЛАРИ

Кузиева Зебо Кудратовна

Бухоро МТИ Академик лицей, Укитувчи

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада рақамли технологиялар ҳаётимиздаги қўлаб соҳаларда қўлланилиши, республикамиз иқтисодийтини яхшилаш ва юқори даражага қўтариш имконини берувчи омил сифатида қўриб чиқилган.

Калит сўзлар: рақамли иқтисодий, тенденция, электрон коммерция, электрон савдо, электрон аукцион, электрон каталоглар.

Бугунги кунда рақамли ахборот технологиялари билиш ва улардан имкон қадар кенг фойдаланиш, мамлакат тараққиётга эришишнинг муҳим шартларидан биридир. Рақамли технологиялар нафақат давлат ва жамият бошқарувини такомиллаштиради, балки ижтимоий соҳада жамиятимизга иш жараёнида катта қўлайликлар яратади.

Бундан ташқари рақамли технологиялар иқтисодий ўсишни таъминлайди.

Масалан:- маҳсулот ишлаб чиқариш сифати ва сонини оширади;

- хизмат курсатиш турини оширади ва сифатини яхшилади;

- ортиқча харажатларни камайтиради;

- коррупцияон харажатларни олдини олади.

Савдо соҳасидаги АКТ хизматларидан, интернет хизматларидан фойдаланиш савдо операцияларидаги харажатларни кескин камайишига, экспорт-импорт операцияларини соддалаштиришга олиб келади ва булар қўйидаги қўринишда бўлади:

Электрон аукционлар, савдо шаҳобчалари, интернет биржа, товар ва хизматлар каталоглари, электрон рақамли банклар, электрон тижорат, мобил телефонлар ёрдамида савдо юритиш, электрон почталар, электрон маркетинг ва бошқалар. Бу ерда электрон банклар миқозларга ҳисоб-рақамларини очишга ва турли ҳил молиявий операцияларни Web сайтлар ёрдамида бажаришга имкон беради.

Электрон савдо - бу виртуал иқтисодий муҳит бўлиб, интернет технологиялари ёрдамида электрон тўловларни амалга оширади. Электрон бизнес қўринишлари: масофавий ўқитиш (e-education) тармоқ (сетевые)

кутубхоналари хизмати, тиббий хизматларини, маслаҳатларни интернет орқали бериш (e-health), интернет-лизинг. Электрон бизнес жараёнида виртуал магазинлар кунига 24 соат ишлайдилар ва харидор учун зарур маълумотларни бир дақиқа ичида тайёрлаб беради. Электрон савдода сотувчилар ва харидорлар интернет технологиялари ёрдамида учрашадилар ва келишув шартномаларини тузадилар. “Рақамли дунё”да ижтимоий ва иқтисодий муносабатлар, компания ва фирмалар ўртасидаги савдо муносабатлар рақамли банкларнинг асосий фаолиятига айланади. Рақамли банклар ижтимоий тармоқлар орқали мижозлар билан “учрашади” ва мижознинг қизиқтирган саволларига атрофлича жавоб беради, уларга хилма-хил хизматларни таклиф қилади, мақсадли кредитларни кичик фоизларда таклиф қилади. Ҳар қандай чекловлар йўқ бўлади. Рақамли банкларда мурожаат марказлари, банкоматлар, онлайн ва мобил банк хизматлари ишлаб турибди.

Ҳозирги вақтга келиб корхоналар, компаниялар ва банклар хўжалик фаолиятини акс эттирувчи зарур маълумотларни файлларга киритиб электрон архивларда сақлашмоқдалар. Бу жуда қулай, ишончли ва хавфсиз, узоқ даврга маълумотларни дахлсизлигини сақлаб туради.

2020 йилда Жаҳонда булаётган воқеа –ходисалар (пандемия шароитини инобатга олсак) купгина соҳаларда ишни онлайн шаклда амалга оширишни, бажарилаётган ишлар натижасини видеоконференциялар орқали таҳлил қилиш заруратини тугдирди ва бунга эришди. Хусусан таълим соҳасида дарслар онлайн шаклда утилди, уйга вазибалар телеграмм каналлар орқали қабул қилиниб, укувчилар узлаштирилиши кузатиб борилди.

Республикамизда булаётган катта - кичик мажлислар, конференциялар ва бошқа купгина тадбирлар видеоконференция курунишда олиб борилиши ҳам бунга яққол мисол була олади.

Президентнинг 2018 йил 19 февралдаги “Ахборот технологиялари ва коммуникациялари соҳасини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармонини қабул қилиниши ҳам соҳани жадал ривожлантиришни мақсад қилиб олинганлигини ифодалайди.

Рақамли иқтисодиёт маҳсулотлари:

- электрон коммерция (биржа, савдо маконлари);
- электрон бизнес (электрон кўрсаткич, электрон почта, электрон ўқитиш таълим);
- электрон банкинг (электрон тўловлар, электрон почта, интернет савдолар);

- электрон савдо (товар ва хизматларни масофавий сотиш, интернет магазинлар).

Ҳозирги даврда цивилизация ривожланишининг бош тенденцияларидан бири - шаҳарларда истиқомат қилувчи аҳолининг кўпайиши ва шаҳар асосий иқтисодий драйверларга айланиб келиши. Табиийки, шу нуқтаи назардан шаҳарларда истиқомат қилувчи аҳоли учун зарур бўлган шароитлар яратилиши муҳим вазифадир. Ва шу тарзда рақамли технологиялар катта кўмак беради.

Аҳолининг кўпайиши табиий ресурсларнинг кўп истеъмолига олиб келиши ҳеч кимга сир эмас. Бу соҳада чекка туманларда, кишлоқ ҳудудларида электр энергияси таъминланиши яхшиланиши учун янгидан янги электр станциялари куриб битказилмоқда. Кўпгина корхона ва муассалар давлат томонидан куллаб кувватланиб, муқобил электр манбаи булган Solar кўёш панеллари урнатилиб ишга туширилмоқда.

Аграр соҳада ҳам сув ресурсларимизни иқтисод қилишга қаратилган чора тадбирлар ишлаб чиқилмоқда, ҳамда рақамли технологияларга асосланган томчилаб сугориш технологиялари кундан кунга кўпроқ фермер хужалиқларида кулланилмоқда. Бундан ора тадбирлар ҳам албата бир кун келиб уз самарасини намоён қилади ва кўрсатиётганимизга уз хиссасини қўшади.

Рақамли технологиялар шаҳарларни бошқариш тизимини янги босқичга кўтарди: нафақат вақт ва маблағларни кескин сарфлайди, шу билан бирга кенг аҳолини жамғаришга имкон яратади. Сўнгги йилларда дунёда “Рақамли шаҳар” консенцияси оммалашмоқда - ўта замонавий, янги қиёфага эга шаҳар.

Барча соҳаларнинг ривожланишида узокни кўзлаб юритилган иқтисод ётади. Рақамли технологияларни иқтисодга тадбиқ қилиш бутун бошли тизимнинг барқарор ишлашини таъминлайди. Рақамли иқтисодиёт бу рақамли технологияларга асосланган иқтисодий фаолият бўлиб, иқтисодиёт тармоқларида рақамли технологияларни ривожлантириш ҳисобига меҳнат унумдорлиги ва маҳсулотнинг рақобатбардошлигига, ишлаб чиқариш харажатларини пасайиши, янги иш ўринлари яратилишига олиб келади. Қарерда “Рақамли иқтисодиёт” ва “Электрон ҳукумат”га ўтилган бўлса, одамларнинг оғири енгил бўлаётгани, давлатнинг катта-катта сарф-харажатлари тежалаётгани, коррупциянинг олди олинаётгани яққол намоён бўлмоқда.

REFERENCES:

1. Ш.М.Мирзиёев. “Мамлакатимизни 2016 йили жтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишлари”га бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги маърузаси. “Ишонч” газетаси 2017 й. 17 январь. №7-8(3825).
2. Теоритическая экономика: реальность, виртуальность мифотворчество. Москва. М.Г.У. 2009.
3. China’s Digital Economy a Leading Global Force. MGI Discussion Paper, August, 2017 б.Электронная экономика. М. 2017, авторский коллектив.